

Темазы: *Кылыг сөзүнүң*
наклонениелери

Допчузу:

1. Кылыг сөзүнүң наклонениелериниң дугайында билиг.
2. Кылыг сөзүнүң наклонениезиниң арыннарга, саннарга өскерлири.
3. Бот ажылдар.
4. Ажыглаан литература.

Наклонение дээрге кылдыныгның
херек кырында боттанган азы боттанмаанынга
чугаалап турар кижиниң хамаарылгазын
илередир кылыг сөзүнүң хевири.

Тыва дылда кылыг сөзүнүң 5 наклонение
хевирлери бар.

Кылыг сөзүнүң наклонениелери

Наклонениелер	Дүрүмү	Чижээ
Болуушкун наклонениези	Херек кырында болган, бооп турар азы болур кылдыныгны илередир.	<i>Ай-кыс чечектер суггарган. Ай-кыс чечектер суггарып тур. Ай-кыс чечектер суггарар.</i>
Дужаал	Кылдыныг боттандырар дугайында дужаал (айтышкын) азы дилег илередир.	<i>Уруглар ам кичээлиңер чок болза, моон чоруптуңар.</i>

Даар	Өске кылдыныгның боттанырынга эргежок чугула кылдыныгны азы кылдыныг боттандылар күзелди ийикпе дилегни илередир.	<i>Аалга барзымза, инектер саар мен.</i>
Чөпшээрел	Кылдыныгның ботанырынга чугаалап турар кижиниң чөпшээрешкенин азы бүзүрелдин илередир.	<i>Биске билдинмейн баар айтырыглардаа тура бер гей.</i>
Кызыгаарлар	Өске бир кылыг сөзүнүң кылдыныын үе азы хемчээл талазы-биле кызыгаарлар кылдыныгны илередир.	<i>Башкы келгиле, манаар болган бис.</i>

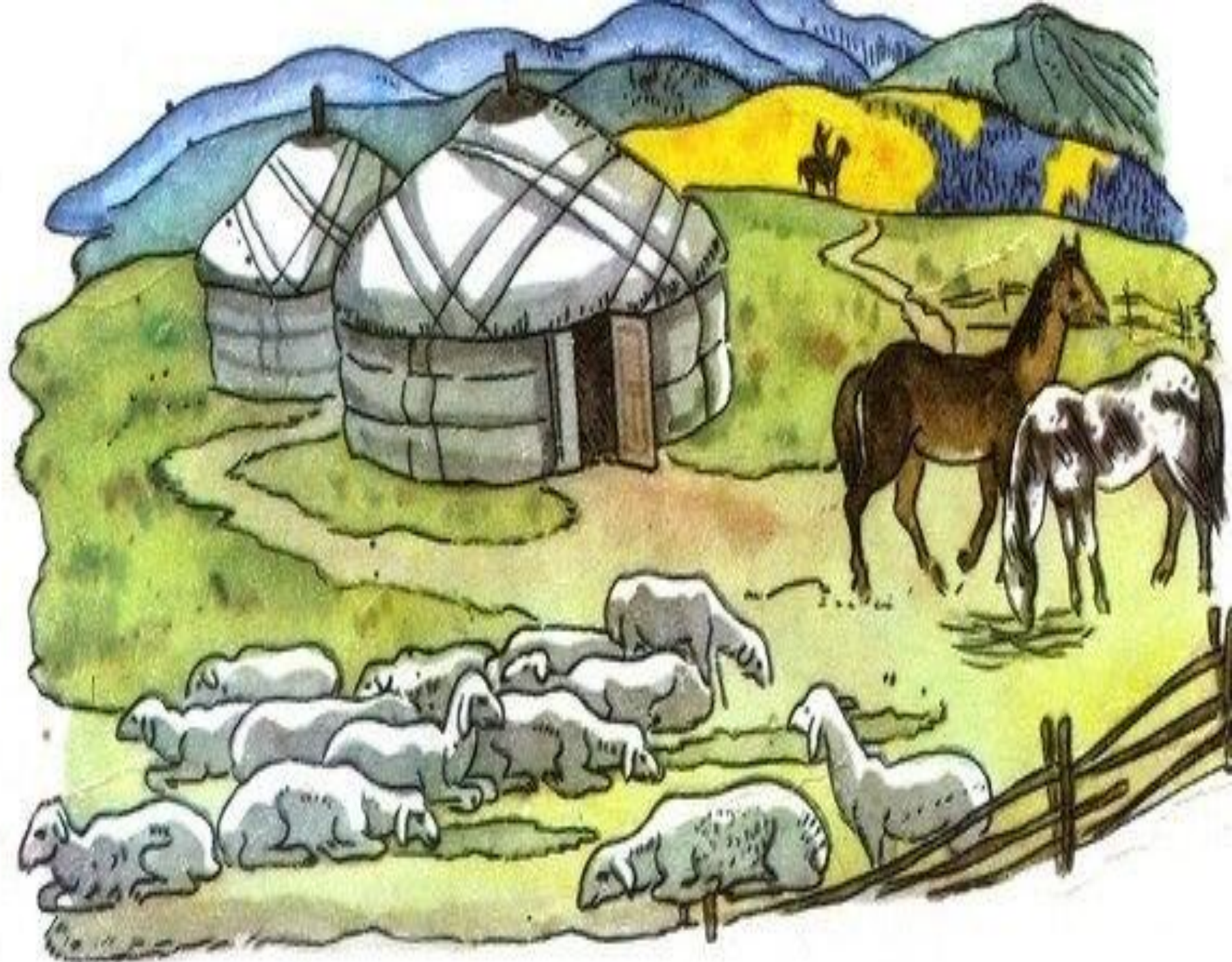
Сактып алыңар!

Кылыг сөзүнүң наклонениелеринин аразындан чүгле болушкун наклонениези үелерге, саннарга болгаш арыннарга өскерлир. Ында тускай наклонение кожумаа чок. Ынчангаш ону үе, сан, арын кожумактары илередир. Болушкун наклонениезинден өске наклонениелер үелерге өскерилбес. Олар чүгле саннарга болгаш арыннарга өскерлир.

Чурук-биле ажыл

Онаалгазы: чурукту кичээнгейлиг көргөш,
кылыг сөзүнүң наклонениелерин ажыглавышаан,
“Чайлагга” деп кыска чогаадыгдан бижир.

Ажыглаан литература:

1. Д.А. Монгуш, К.Б. Доржу. Тыва дыл. 6-7 класс.- Кызыл, 2001. Ар.107-110.
2. Д.Х. Ооржак 5-6 класстарга харылзаалыг чугаа сайзырадылгазы.- Кызыл, 2004.Ар.